

Lesták Tamás: Egy újabb katonai beavatkozás dilemmái Líbiában

Kulcsszavak: *Líbia, terrorizmus, Iszlám Állam, polgárháború, NATO, katonai beavatkozás, Tripoli, Tobruk, Haftar tábornok, EUNAVFOR MED, Líbiai Hajnal Hadművelet, Derna, Szirte*

A Líbiában lezajlott közelmúltbeli, valamint a jelenleg is zajló események rendkívül komoly aggodalmakat okoznak elsősorban az Európai Unió politikai vezetői számára, mindenképp az utóbbi évek minden korábbit meghaladó mértékű migráns hulláma által keltett társadalmi, gazdasági és biztonsági kihívások okán, másrészt az Iszlám Állam által jelentett egyre súlyosbodó kockázatok miatt. A továbbiakban a rendkívül megosztott líbiai politikai, biztonsági helyzetet kísérel meg bemutatni, kitérve egy esetleges EU vagy NATO vezette katonai intervenció feltételeire és következményeire.

Politikai, biztonsági helyzet Líbiában

A második polgárháború

2016. január 19-én a tunéziai **Tuniszban** – az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elfogadott Rendezési Terv alapján – **működő Elnöki Tanács** (melynek feladata az országot irányító két rivális hatalmi csoportosulás közelítése egy egységkormány megalakítása céljával, ugyanakkor a két kormányon túl további fegyveres – főként törzsi alapon szerveződő – csoportok is részét alkotják) bejelentette, hogy megalakult a térségbeli és az európai államok által régen várt nemzeti egységkormány.¹ Egyúttal 32 miniszter jelölése is megtörtént. A kormány összetételének azonban mindkét nemzeti parlamentben vannak ellenzői, akik nem írták alá a dokumentumot. 2016. január 25-én a Tobruk székhellyel működő (nemzetközileg is elismert) kormány képviselőinek egy jelentős része megtagadta a dokumentum aláírását, a legfőbb vitapont a dokumentum azon kitétele, miszerint a tuniszi Elnöki Tanács katonai hatalmat kapna abban az esetben, ha nem sikerül megállapodni a fegyveres erők főparancsnokának személyében a ratifikációt követő 20 napon belül. A tobruki kormány e kitévelt mindenképp szeretné eltávolítani a dokumentumból, míg a tripoli székhelyű (iszlamisták által alkotott Általános Nemzeti Kongresszus) kormány ragaszkodik hozzá, mint a megállapodás egyik nagyon fontos zálogához.² Ezen kívül a védelmi miniszternek jelölt

¹ <http://english.alarabiya.net/en/perspective/alarabiya-studies/2014/08/25/Libyan-Dawn-Map-of-allies-and-enemies.html>

² <http://www.crisisgroup.org/en/publication-type/crisiswatch/crisiswatch-database.aspx?CountryIDs={28685262-BE79-473E-B18E-ED22761A0F17}#results>

Mahdi al-Barghathi személye is felgyorsította a felek álláspontjának távolodását, tekintve hogy a keleti országrészben hatalommal bíró katonai vezetők közismert kritikusának számít. Az egységkormány megalakítása így továbbra is várat magára. Az új egységkormány hivatalba lépésének pontos időpontjáról és leendő székhelyéről sem született még döntés.

A kormány megalakítása körüli bizonytalanság tökéletesen leképezi az ország jelenlegi megosztottságát, az egymással és a különböző fegyveres, törzsi csoportokkal is harcoló felek együttműködési hajlandóságának hiányát. A 2011-es Moammer Kadhafi fémjelezte rezsim elleni lázadás, majd az ezt követő NATO beavatkozás óta az ország folyamatos polgárháborús állapotban van, még hozzá a Kadhafi erőket legyőző legfőbb fegyveres csoportok, törzsek által ellenőrzött terület megosztottsága, jellemzően kelet-nyugati törésvonal mentén. A jelenleg is tartó konfliktusra a szakértők az ún. **második líbiai polgárháborúként**³ hivatkoznak. A két legjelentősebb szemben álló fél (amelyek többé-kevésbé rendelkeznek az államiság kritériumaival) a **Tobruk székhellyel működő Képviselők Tanácsa**, amely 2014-ben demokratikus választásokat követően került hatalomra és a **Tripoliban működő Általános Nemzeti Kongresszus**⁴, amelyet a Muszlim Testvériség és egy szélesebb iszlamista koalíció alkot (amely Líbiai Hajnal néven is ismert). E két kormányon kívül még két szervezet, a tuareg harcosokat és csoportokat tömörítő Ghat milícia, valamint a Miszráta környékén működő helyi fegyveres erők alkotta tömb is szerepet játszott a fegyveres összecsapásokban és a jelenlegi rendezési kísérletekben egyaránt.

A jelenlegi megosztottság eredete – a Kadhafi rezsim elleni küzdelem során felszínre került ellentéteken túl – a **2012-es általános választásokra** vezethető vissza. Ezt a választást az Általános Nemzeti Kongresszus iszlamista erői nyerték meg, akik azonban hatalomra kerülésüket követően a csoport centrista, mérsékeltbb erőit kiszorították a kormányból, 2013 júniusában pedig Nouri Abusahmain-t választották meg elnöknek, aki azonban kritikusan szerint visszaélt hatalmával és az ellenzéki érdekeltségű csoportokat elhallgattatta. Ráadásul 2013 decemberében az Általános Nemzeti Kongresszus az iszlám jogrendszer, a sária bevezetésére tett javaslatot, valamint kibővítette a saját, választáson elnyert 18 hónapos eredeti mandátumát 2014 végéig. A feszültség itt már robbanás közeli állapotot eredményezett az ország irányítását maguknak követelő erők között. 2014. február 14-én aztán – a korábban Kadhafi hadseregében szolgáló – Khalifa Hafta tábornok egy puccskísérletben az Általános Nemzeti Kongresszus felosztatására és egy ügyvivő kormány

³ <https://www.libyaherald.com/2014/08/04/libyas-new-parliament-meets-in-tobruk/>

⁴ <http://www.bbc.com/news/world-africa-28005801>

megalakítására szólított fel, amely átvezeti az országot az új általános választás megtartásáig vezető bizonytalan időszakon. A korábbi választásokon győztes Általános Nemzeti Kongresszus erői természetesen ezt nem fogadták el és megkezdődött a fegyveres harc újabb szakasza. 2014 májusában Haftar tábornok erői egy nagyszabású légi és szárazföldi offenzívát indítottak **Méltóság Hadművelet**⁵ néven a Tripoliban működő Kongresszus és a Bengáziban tevékenykedő valamennyi iszlamista csoport ellen. Ugyanezen év júniusában egy **újabb választásra került sor**, amelyen az iszlamista csoportok vereséget szenvedtek, azonban az eredményt nem fogadták el és a harcok folytatódtak.

A **fegyveres konfliktus teljes eszkalálódására 2014. július 13-án került sor**, amikor az iszlamista erők elindították a **Líbiai Hajnal Hadműveletet**, amely elsősorban a Tripoli Nemzetközi Repülőtér elfoglalását célozta. Augusztusra ezt a cél sikerült is elérni, rendkívül komoly áldozatokkal járó harcok árán, melynek során több helyi milícia is bekapcsolódott a küzdelembe (sokszor több alkalommal is „oldalt” váltva), sok esetben teljesen lehetetlenné téve a harcoló felek azonosítását a külső szemlélő számára. A reptér, mint létfontosságú logisztikai központ sikeres elfoglalását követően az iszlamista erők továbbra sem tekintve magukra kötelező érvényűnek a júniusi választások eredményét, létrehozták az Új Általános Nemzeti Kongresszust és új kormányzó erőként magukat jelölték meg, mint a **Tripoli székhellyel működő**, egész országra kiterjedő hatáskörű Képviselőtanácsot. A **tripoli kormány elnöke Nouri Abusahmain**, miniszterelnöke pedig Omar al-Hasi lett. Az új kormány létrehozásának egyoldalú aktusát követően természetesen a **Haftar tábornokhoz hű erők** és csoportok elhagyták Tripolit, **Tobrukban** állítva fel székhelyüket, Haftar tábornokot pedig a hadsereg főparancsnokának nevezték ki. A tobruki kormány miniszterelnöke Abdullah al-Thani lett (aki azonban azóta lemondásra kényszerült). Újabb egyoldalú és a felek közötti konfliktust tovább élező lépésként a Tripoliban működő és az iszlamisták által irányított Legfelsőbb Bíróság feloszlatta a Képviselőtanácsot, amely döntést azonban a tobruki erők nem fogadták el.

A nagyobb kiterjedésű hadműveletek és a kisebb, helyi, elsősorban egyes városok környékére korlátozódó harcok így tovább folytatódtak, jelentős veszteségeket okozva mindkét fél számára. Katonailag azonban egyik fél sem tudta elérni céljait, csupán kisebb, helyi érdekű győzelmekre került sor, amelyek nem tették lehetővé a másik fél haderejének teljes legyőzését vagy egy szűkebb földrajzi területre történő korlátozását. Emiatt a két katonai csoportosulás **2015. január 16-án tűzszünetet** kötött, amely technikailag jelenleg is érvényben van.

⁵ <http://iranesabz.se/?p=20277>

Jelenleg tehát **két működő kormány tevékenykedik Líbiában**, a Miszrátában és Tripoliban jelen lévő iszlamista erők által alkotott kormány **Tripoliban, amelyet azonban nem ismernek el** külföldön; valamint a Haftar tábornok erői által támogatott, **Tobrukban székelő kormány, amelyet a nemzetközi közösség elismer**, mint legitim líbiai kormányt.

Látható tehát, hogy a két kormány politikai és katonai szembenállása teljesen megbénította az országot, a fegyveres összecsapások nagyon komoly károkat okoztak az ország elektromos, közlekedési infrastruktúrájában, valamint a létfontosságú jövedelmet jelentő olajszektorban egyaránt. Becslések szerint a napi olajkitermelés mértéke közel 90%-kal csökkent a Kadhafi korszak utolsó időszakához viszonyítva. A **lakosság jelentős része (közel egyharmada) hagyta el az országot**, elsősorban Európa és a szomszédos Tunézia irányába, emellett jelentős az országhatárokon belüli migráció is.

Az Iszlám Állam Líbiában

A fentiekben felvázolt törzsi, területi megosztottságon kívül egy harmadik bizonytalansági tényező is jelen van Líbiában, méghozzá egyre növekvő erővel. Ez pedig az Iszlám Állam.

A terrorszervezet hivatalosan az **Iraki és Levantei Iszlám Állam Líbiai Tartománya** néven van jelen az országban, amely 2014. november 13-án alakult, **vezetője Abul Mughirah al-Qahtani**. Mint oly sok más országban, a helyi csoport létrehozása ebben az esetben is a különböző fegyveres csoportok Abu Bakra al-Baghdadi szervezetéhez való hűségesküjével történt meg. Al-Baghdadi a helyi Tartományon belül **három különböző csoportot** hozott létre, földrajzi tagozódás alapján: **Cyrenaica-t az ország keleti, Fezzan-t az ország déli, sivatagos területén, valamint Tripolitania-t Nyugaton**, a korábbi főváros környékén.⁶ A szervezet legfontosabb városa Líbiában **Szirte**, ahol a legjelentősebb erőkkel vannak jelen és ahol a különböző műveleteket megtervezik, illetve a toborzás zajlik. Szirte városa korábban Kadhafi hatalmi bázisát adta, de a polgárháborúban rendkívül komoly károkat szenvedett. Elfoglalása és iszlamista fellegvállrá alakítása a szervezet módszereinek tankönyvszerű példáját adja (rivális iszlamista, mérsékelt csoportok rendkívül rövid idő alatt történő kiiktatása a vezetők elleni merényletekkel, majd a tagok átvételével, a lakosság megfélemlítése tömeges kivégzésekkel, sária bevezetése rendkívül szigorú büntetésekkel). Az **Iszlám Állam líbiai szárnyának létszámára** vonatkozóan egymástól meglehetősen eltérő és folyton változó becslések látnak napvilágot, a legtöbb szakértő valahol **5.000 és 7.000 fő közé**

⁶ <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-islamic-states-archipelago-of-provinces>

teszi a tagok létszámát, amely igen jelentősnek mondható egy politikailag ennyire széttöredezett és fegyverekkel sajnálatos módon rendkívül jól ellátott országban.

A líbiai szárny alapját azok a harcosok képezik, akik még a Kadhafi rendszer megdöntését követően távoztak Szíriába, hogy al-Asszad elnök erői ellen küzdve járuljanak hozzá az Arab Tavasz regionális sikeréhez. E harcosok egy csoportja 2012-ben létrehozta a **Battar Brigádot**, amely később hűséget esküdött az Iszlám Államnak. **2014 tavaszán** pedig, az al-Asszad erők Hezbollah és iráni segítséggel megvalósított előretörése elől menekülve és kihasználva a líbiai kormányok közötti (fentiekben részletezett) polgárháborús helyzetet a Battar Brigád egy kisebb csoportja **visszatért Líbiába**.⁷ A csoport **Derna** városában rendezkedett be és gyorsan növelte létszámát helyi toborzás, valamint az ellenük forduló valamennyi csoport (más iszlamista csoportok, mérsékelt, centrista politikusok, bírák, állami tisztviselők) ellen irányuló merényleteivel. 2014 őszére a város és környéke fegyveres csoportjai teljesen az irányításuk alá kerültek és al-Baghdadi helyi megbízottjainak „látogatásával” 2014 novemberében a város főterén tartott katonai parádéval formálisan is az Iszlám Állam részévé váltak.

Az ezt követő hónapok során a szervezet több más városra (Bengázi, Szirte, al-Bayda, Tripoli) is kiterjesztette tevékenységi területét és befolyását. A **Derna és Szirte** városok környéki kisebb települések, valamint **sivatagos területek (mint a Jebel Akhdar)**, pedig továbbra is kiemelt szerepet játszanak a szervezet tevékenységében, mint az újonnan érkezett tagok kiképző központjai. A szervezet líbiai tevékenységében komoly cezúrát jelent 2014 decembere, amikor visszafogottabbá vált, illetve majdnem teljesen meg is szűnt a frissen kiképzett harcosok Szíriába küldése és a terrortevékenység fókuszába a hazai földön megvalósított, líbiai akciók (olajlétesítmények, hotelek elleni támadások, tömeges kivégzések) kerültek. Emellett más helyi terrorszervezetekkel (pl.: Ansar al-Sharia líbiai és tunéziai szárnya, az Al-Kaida a Maghrebben helyi szárnya) is szorosabbra fűzték a viszonyt, bár ezen csoportok formálisan nem tagozódtak be az Iszlám Államba. A más országokban lezajlott forgatókönyvekhez képest figyelemre méltó eltérés azonban, hogy **több líbiai városban is (pl. Dernában) sor került felkelésekre az Iszlám Állam ellen**,⁸ más iszlamista csoportok, helyi törzsi fegyveres szerveződések, valamint a Kadhafi éra hadseregének volt tisztjeinek vezetésével. E felkeléseket a legtöbb esetben kegyetlenül leverték, de néhány

⁷ <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=59268>

⁸ <http://www.reuters.com/article/us-libya-security-idUSKBN0OU0P520150614>

esetben az Iszlám Államot erőinek átcsoportosítására vagy stratégiájának átgondolására kényszerítette.

Az Iszlám Állam Líbiában is rendkívül hatékonyan használja a hagyományos és az új, közösségi média csatornáit is propaganda céljai eléréséhez. Az elfoglalt líbiai városokban valamennyi rádióállomás a szervezet műsorát sugározza, valamint a különböző támadásokról, statáriális kivégzésekről készült videófelvevételek is folyamatosan elérhetőek az interneten.

Új fejleményként értékelhető, hogy a líbiai Iszlám Állam vezetői az elmúlt hónapokban egyre nagyobb számban toboroznak tagokat Afrika szegényebb, déli országaiból (Csádból, Szudánból), valamint a szintén komoly iszlamista jelenléttel rendelkező Maliból.⁹ A szervezet még meglévő szíriai, iraki olajbevételeiből jóval nagyobb fizetést tud ajánlani e szegény országokból érkezetteknek, mint hazájukban bárki.

Az Iszlám Állam líbiai tevékenységéről fentiek alapján tehát elmondható, hogy jelenleg, **2016 februárjában jelentős területeken rendelkezik befolyással**, de ezek még nem összefüggő területek (mint Szíriában és Irakban), elsősorban **egyes városokra és környékükre korlátozódik**. A helyi iszlamista szervezeteket nem minden esetben sikerült teljesen beintegrálni a szervezetbe, egyes területeken komoly ellenállásba ütköztek. Ugyanakkor a területi befolyás növelése és földrajzilag fontos területek (pl. egyre növekvő arányú tengerparti befolyás) elfoglalása rendkívül **komoly veszélyt jelentenek** a még mindig késlekedő új egységkormány legitimációjára, a szomszédos államok biztonságára (elsősorban a növekvő toborzási tevékenységen keresztül), nem beszélve az európai biztonságot fenyegető dimenziókról, mindenekelőtt az EU felé irányuló migráns hullám esetleges irányítás alá vonásáról.

Jelenlegi nemzetközi katonai műveletek a térségben

EUNAVFOR MED (Az Európai Unió földközi-tengeri Haditengerészeti Ereje)

A művelet megindításának közvetlen kiváltó okai a **2015 áprilisában** minden előzőnél nagyobb mértékű halálos áldozatokkal járó **földközi-tengeri hajókatasztrófák** voltak. Az Európai Unió által indított (a 2015. június 22-én elfogadott, 2015/972. számú Tanácsi Határozattal létrehozva¹⁰) katonai művelet célja – amely **Sophia Művelet** néven is ismert –, hogy **azonosítsa, elfogja, szükség esetén elkobozza vagy elpusztítsa azokat a tengeri**

⁹ <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/islamic-state/12134806/Isil-recruiting-migrant-army-of-the-poor-with-1000-sign-up-bonuses.html>

¹⁰ http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eunavfor-med/pdf/factsheet_eunavfor_med_en.pdf

járműveket, amelyeket embercsempészetre vagy emberkereskedelemre használnak a Földközi-tengeren.¹¹ A cél az Európába tartó migránsok anyagi kihasználásának és életveszélybe kerülésének megakadályozása csakúgy, mint az európai közbiztonság növelése az esetleges erőszakos szándékkal érkezők bejutásának megakadályozásával, továbbá az óriási anyagi hasznot szerző, elsősorban líbiai embercsempész csoportosulások anyagi hátterének megroppantása. A cél tehát a földközi-tengeri humanitárius vészhelyzet okainak mérséklése, egyrészt a humanitárius vészhelyzet felszámolásával, másrészt közvetlenül a térségben élők, közvetve pedig az EU állampolgárai biztonságának növelésével.¹² A művelet éves költségvetése közel 12 millió EUR, a hajók működési költségeit, valamint a haditengerészeti személyzeti költségeket a résztvevő államok nemzeti költségvetése fedezi.

A művelet közvetlen elődjének az olasz Mare Nostrum (Mi tengerünk) hadművelet (amely elsősorban kutató-mentő feladatköröket látott el), valamint az Európai Határőrizeti Ügynökség (Frontex) Triton tengeri műveletei voltak.

Az EUNAVFOR MED művelet alapvetően **három szakaszból** épül fel:

1. szakasz: a Földközi-tengeren tevékenykedő embercsempész hálózatok megfigyelése és képességeik, lehetőségeik, valamint működési területük pontos feltérképezése
2. szakasz: a csempészgyanús tengeri járművek felkutatása és szükség esetén eltérítése
3. szakasz: a gyanús járművek elkobzása vagy elpusztítása, lehetőség szerint még azelőtt, hogy az embercsempész szervezetek használatba vennék azokat.

A műveletben résztvevő **hadihajók működési területe a Mediterráneum középső és déli része**, különös figyelemmel az embercsempészet legfontosabb kiinduló pontjaiként funkcionáló államokat érintő nemzetközi vizekre, Líbia, Egyiptom, Törökország partjaira.

2015 októberétől a művelet hivatalosan is **belépett a 2. fázisába**, vagyis a csempészetre használt, legkülönbébb tengeri járművek felkutatásának szakasza a Földközi-tenger nyílt tengeri szakaszán, még nemzetközi vizeken (tehát már nem a kiinduló államok felségvizein és még nem a célországoknak számító európai államok felségvizein). Természetesen adott esetben az egyes európai államok felségvizein is beavatkozási joggal rendelkeznek a műveletben résztvevő hajók, ugyanakkor a kiinduló államok felségvizein történő esetleges beavatkozás komoly vitákat gerjeszthet az államok és az EU között). A művelet a

¹¹ <http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eunavfor-med/>

¹² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015D0972&qid=1435825940768&from=EN>

felhatalmazást jelentő fenti Tanácsi Határozat értelmében nem tarthat tovább az ún. Teljes Műveleti Képesség (FOC) elérését követő 12 hónapnál, amely előreláthatóan 2016. nyár végét jelenti.

A műveletben résztvevők

A hadművelet természetesen elsősorban **haditengerészeti eszközök** igénybevételével zajlik. **A művelet zászlóshajója az olasz haditengerészet könnyű repülőgéphordozója, az ITS Garibaldi.** Ezen kívül Belgium, Franciaország, Németország, Szlovénia, Spanyolország és az Egyesült Királyság ad különböző osztályba tartozó hadihajókat (korvetteket, fregattokat, kutató-mentő hajókat és járőrhajókat) a művelethez. 2016. február elején új résztvevő államként Ausztria és Portugália is csatlakozott a művelethez.

Az EUNAVFOR MED **főparancsnoksága Rómában**, Olaszországban található, míg a **katonai parancsnok** is egy olasz katonatiszt, **Enrico Credendino ellentengernagy**.¹³

A műveletet mindenképpen az EU egyéb, a térség migrációs problémáit megoldani célzó intézkedéseivel (együttműködés az Afrikai Unióval, tevékenységek összehangolása a Frontex tengeri és szárazföldi műveleteivel, származási országok szocio-ökonómiai jellegzetességeinek javítása) összefüggésben kell kezelni.

Eredmények

A Művelet során 2016 februárjáig **több mint 9.000 főt mentettek ki** különböző csempészhajókról, illetve sok esetben a hajók elsüllyedését követően a tengerből, valamint **48 fő került letartóztatásra**, embercsempészet vagy emberkereskedelem vádjával. Utóbbi letartóztatásokat a kompetens olasz bíróságok rendelték el. Emellett **76 db különböző tengeri jármű került elkobzásra** a csempészhálózatoktól, az esetek többségében a Földközi-tenger nemzetközi vizein, a rajtuk utazó illegális migránsok kimentését követően. A hajókat bevontatták valamely európai kikötőbe és elkobzásra kerültek vagy pedig még a tengeren elsüllyesztették azokat. (Megjegyzendő, hogy a Művelet egyes, kézzelfogható eredményeire vonatkozó havi szintre lebontott statisztikák nem állnak rendelkezésre, tekintettel annak katonai jellegére. Az elfogott csempészekre, tengeri járművekre vonatkozó statisztikai adatokat csupán nagyobb időszakok, jellemzően fél év elteltével tesznek közzé a résztvevő államok.)

EU vagy NATO által vezetett esetleges katonai beavatkozás

¹³ http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eunavfor-med/pdf/cv_credendino_en.pdf

A NATO vezette 2011-es beavatkozás Líbiában (Sólyom Szabadság Hadművelet, az ENSZ BT 1973-as számú határozata alapján) katonailag viszonylag gyors sikert hozott, tekintve, hogy kevesebb, mint egy év alatt, 2011. október 31-ére befejeződtek a harcok és a fő célt, a líbiai civil lakosság megóvása a kormánycsapatok bombázásaitól, sikerült elérni.¹⁴ Ami azonban a **politikai következményeket**, az új kormány létrejöttét és a rendezés tartósságát illeti, már **korántsem beszélhetünk sikerről**. A fentebb taglaltakból is látszik, hogy a Kadhafi rezsim megbuktatását követően a felkelésben résztvevő csoportok azóta is harcban állnak egymással, emellett kihasználva a központi hatalom hiányát, a különböző iszlamista fegyveres csoportok, terrorszervezetek is jelentős befolyást szereztek az országban, fenyegetve nem pusztán az észak-afrikai régió biztonságát, hanem közvetlenül az EU-t is. 2016 januárjában Clive Johnstone admirális, a NATO Szövetséges Haditengerészeti Parancsnokságának parancsnoka kiemelte az Iszlám Állam jelentette fenyegetést egyrészt a migránsoknak, az eddigieknél is tömegesebb Európába történő eljuttatásával, másrészt a szervezet abbéli terveit illetően, miszerint egy, a Földközi-tengeren tevékenykedő csoportot kívánnak létrehozni, amely turista és szállítóhajók elleni támadásokkal szeretné növelni befolyását (és nem melleleg bevételi forrásait) a közeljövőben.

Az Iszlám Állam líbiai térnyerésének következtében azonban az **európai államok és az Egyesült Államok** kormánya is **komolyan fontolgatja egy katonai beavatkozás megindítását** az országban, megelőzendő a terrorszervezet további térnyerését.¹⁵ Az USA Nemzetbiztonsági Tanácsa 2016 januárjában kapott utasítást **egy líbiai katonai intervencióra vonatkozó terv kidolgozására**. Ezzel párhuzamosan több vezető NATO tisztségviselő is egy esetleges beavatkozást valószínűsítő nyilatkozatokat tett, elsősorban az Észak-Afrikában tengerre szálló migránsok Európába történő eljuttatásának irányítását átvenni igyekvő Iszlám Állam, valamint a tavasszal várhatóan megnövekvő tengeri forgalom ellenőrzésének nehézségei miatt. Egy esetleges katonai beavatkozás az utóbbi években az EU és az USA által hangoztatott politikai rendezés kiegészítő lépéseként valósulna meg, elejét véve az Iszlám Állam további térnyerésének és a politikai rendezést gátló tevékenysége megszüntetésének.

Egy esetleges újabb katonai beavatkozás valamennyi szakértő szerint az **EU vagy a NATO** (esetleg e kettő közös) **vezetésével** valósulna meg.

¹⁴ <http://www.bbc.com/news/world-africa-15516795>

¹⁵ <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/11609210/UN-could-give-the-green-light-to-EU-plans-for-Libya-military-action.html>

Az EU már létező katonai művelete, az EUNAVFOR MED (lásd fentebb) esetleges kiterjesztésével, több ország és lényegesen **jelentősebb haditengerészeti, illetve légi erők** bevonásával tudná ellátni ezt a feladatot. A művelet eredeti mandátuma értelmében ez év nyaráig látja el feladatát. Igaz ugyan, hogy a művelet eddig is rendelkezett egy – a korábbi EU műveletekhez képest – szélesebb katonai beavatkozási jogkörrel, a felderített és elfogott csempész járművek elkobzását, elpusztítását illetően, ugyanakkor egy, az Iszlám Állam líbiai infrastruktúráját érintő átfogóbb csapásméréshez a **jelenleginél jóval szélesebb körű felhatalmazással kellene felruházni.**

A NATO mind létező szervezeti struktúráját, mind a térségben tevékenykedő egységeit illetően első látásra alkalmasabbnak tűnik a feladat végrehajtására. A térségben jelenleg is feladatokat ellátó **2. számú Tengerészeti Készenléti NATO Harccsoport** eszközei, egyéb tagállami kiegészítésekkel, felajánlásokkal el tudnák látni ezt a feladatot. A Harccsoport **jelenleg a görög(országi) szigetvilág határvédelmét** látja el egy nemrégiben meghozott döntés szerint.¹⁶ Egy esetleges NATO beavatkozás esetében a rendelkezésre álló harceszközöknél komolyabb **problémát jelenthet a hadművelet irányító nemzetének kijelölése.** Az Egyesült Államok elkötelezettnek tűnik a műveletben történő részvételt illetően, ugyanakkor azt nem USA vezette hadműveletként képzelel el, sokkal inkább valamely európai tagállam (pl. Olaszország) irányítása alatt megvalósítandó műveletként.

Akár az EU, akár a NATO vezette művelet valósul meg, ahhoz nagy valószínűséggel hajlandó csatlakozni az **Egyesült Királyság, Franciaország** és az észak-afrikai térségben az iszlamista fenyegetéssel szemben eddig katonailag fellépő **arab államok** csoportja is (pl. Egyiptom, Egyesült Arab Emírátságok).

Egy esetleges beavatkozásnak létfontosságú részét kell képezze egyrészt **1)** egy megfelelő felhatalmazással (esetleges csempészhajók és csempészinfrastruktúra elpusztítása akár a líbiai felségvizeken, sőt a líbiai kikötőkben is) és eszközökkel (a csapásokat a tengerről végrehajtani képes és a partmenti vizeken is tevékenységet végrehajtó fregattokkal, korvettekkel, helikopterhordozó hajókkal) rendelkező **haditengerészeti harccsoport**, valamint **2)** egy szükség szerint a **szárazföldön is csapásokat végrehajtani képes légierő**, elsősorban a terrorszervezet ismert „fellegvárai”, Szirte, Derna, illetve a sivatagos területeken működő kiképzőtáborok ellen kifejtett tevékenységgel (egy ilyen hadművelethez szükséges vadászbombázó repülőgépek harccsoportjával), továbbá **3)** esetlegesen – a már jelenleg is az országban tevékenykedő nyugati különleges rendeltetésű kis létszámú alakulatokhoz hasonló

¹⁶ <http://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-nato-idUSKCN0VK0TT>

– **különleges szárazföldi alakulatok**, rövid időtartamú bevetése az ország iszlamisták által ellenőrzés alatt tartott legfontosabb pontjain. (Utóbbira közvetett példa az elmúlt néhány hónapban Szirte városában végrehajtott célzott, mesterlövész támadások az Iszlám Állam helyi erőinek több vezetője ellen, amelyek több katonai szakértő szerint valamely különleges alakulat jelenlétére utalnak.)

A fentiekben vizionált bármifajta **katonai beavatkozásnak azonban alapvető feltétele** a líbiai politikai megosztottság legalább részleges feloldása, **egy egységkormány létrejötte**.¹⁷ Egy működő egységkormány által kért és támogatott korlátozott katonai intervenció ugyanis egyrészt **növelné a beavatkozás nemzetközi legitimitációját**, másrészt a végrehajtott katonai csapások és a líbiai kormány egyéb politikai, gazdasági, katonai lépéseinek összehangolásával **elősegítené a beavatkozást követő rendezés végrehajtását**. Csak így lenne elkerülhető a 2011-es NATO beavatkozás rendkívül szerencsétlen utóéletének megismétlése, vagyis a katonai célok elérését követő politikai vákuum kialakulásának megakadályozása. Egy EU/NATO katonai művelet ugyanis nem politikai művelet lenne, a szövetség természetesen nem lenne birtokában minden szükséges líbiai helyi információknak, amelyek a sikeres politikai rendezéshez szükségesek, ehhez a remélhetőleg hamarosan felálló líbiai kormánynak kell hathatós intézkedéseket tenni, kiegészítve adott esetben az EU, illetve más külföldi partnerek politikai, gazdasági segítségnyújtásával. Ez pedig **elkerülhetővé tenné a korábbi, pusztán katonai intervenciók „bombázunk és távozzunk” jellegét**, amely a helyi lakosságban és a szélesebb térségbeli politikai szövetségesek körében is jogos ellenérzéseket szült.

Következtetés:

Fentiekből is látszik tehát, hogy a közelmúlt líbiai eseményei helyi és tágabb (európai) szempontból is szükségessé tennének egy valamilyen formában megvalósuló katonai beavatkozást, megakadályozva egy még súlyosabb probléma (pl.: újabb migránshullám megindulása Líbia felől; Líbia, mint bukott állam kialakulása, tovább destabilizálva az észak-afrikai térséget) kialakulását és későbbi kezelésének még komolyabb erőforrásigényének felmerülését. Ez azonban rendkívül körültekintő tervezést és végrehajtást igényel a résztvevő szereplők részéről, ugyanakkor figyelemmel a líbiai helyzet gyors romlására, éppen a tervezésre szánt idő az, amely nem áll korlátlanul rendelkezésre.

¹⁷ http://www.ecfr.eu/article/commentary_march_to_folly_2.0_the_next_western_military_intervention_in5083

Felhasznált irodalom:

Adler, Katya: *NATO chief Rasmussen 'proud' as Libya mission ends* <http://www.bbc.com/news/world-africa-15516795>

Európai Unió Külügyi Szolgálat honlapja: <http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eunavfor-med/>

Factsheet az EUNAVFOR MED műveletről, az Európai Unió Külügyi Szolgálat honlapja: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eunavfor-med/pdf/factsheet_eunavfor_med_en.pdf

Farmer, Ben: *Isil 'wants its own navy for attacks on cruise ships in the Mediterranean* <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/defence/12128328/Isil-wants-its-own-navy-for-attacks-in-the-Mediterranean.html>

International Crisis Group Libiával foglalkozó honlapja: <http://www.crisisgroup.org/en/publication-type/crisiswatch/crisiswatch-database.aspx?CountryIDs={28685262-BE79-473E-B18E-ED22761A0F17}#results>

Libya's new parliament meets in Tobruk <https://www.libyaherald.com/2014/08/04/libyas-new-parliament-meets-in-tobruk/>

Libyan Dawn: Map of allies and enemies <http://english.alarabiya.net/en/perspective/alarabiya-studies/2014/08/25/Libyan-Dawn-Map-of-allies-and-enemies.html>

MacAskill, Ewen: *UN security council backs Libya unity accord* <http://www.theguardian.com/world/2015/dec/23/un-security-council-backs-libya-unity-accord>

NATO multimédia könyvtárának honlapja: <http://www.natolibguides.info/libya>

Stewart, Phil; Emmott, Robin: *NATO launches sea mission against migrant traffickers* <http://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-nato-idUSKCN0VK0TT>

Squires, Nick: *UN could give the green light to EU plans for Libya military action* <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/11609210/UN-could-give-the-green-light-to-EU-plans-for-Libya-military-action.html>

Toaldo, Mattia: *March to Folly 2.0: The Next Western Military Intervention in Libya* http://www.ecfr.eu/article/commentary_march_to_folly_2.0_the_next_western_military_intervention_in5083